

цей об'єкт визнається пам'яткою. Усе це зумовлює актуальність розвитку та впровадження міжнародного законодавства.

Чинні міжнародно-правові акти із захисту культурних цінностей, безсумнівно мають значний потенціал, особливо при розробленні системи запобіжних заходів, спрямованих на захист об'єктів культурної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Благодійна ініціатива «Save Ukrainian Culture» для захисту світової культурної спадщини від російських загарбників. URL: arts.gov.ua/blagodijna-inicziatyva-save-ukrainian-culture.

2. МКІП зафіксовано понад 300 епізодів воєнних злочинів росіян проти культурної спадщини. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7109.html>.

3. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.

4. Конвенція о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

5. Брюссельська декларація про закони та звичаї війни. URL: te.zavantag.com/docs/238/index-23956-5.html

6. Конвенція про закони і звичаї суходільної війни. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_222.

7. Конвенція про бомбардування морськими силами під час війни (ІХ Гаазька конвенція). URL: <http://zakonu.com.ua/lawbase/sedcontent.html?id=7243&p=1>.

8. Договір про охорону художніх та наукових закладів та історичних пам'яток (Пакт Реріха). URL: uazakon.com/document/tpart22/isx22214.htm.

9. Другий протокол 1999 р. до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадках збройного конфлікту 1954 р. URL: icrc.org/rus/resources/documents/misc/ratification-kit-cultural-property-271004.htm

10. Дополнительный протокол к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 года, касающийся защиты жертв международных вооруженных конфликтов (Протокол I). Женева, 8 июня 1977 года. URL: icrc.org/rus/resources/documents/misc/treaties-additional-protocol-1.htm

11. Дополнительный протокол к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 года, касающийся защиты жертв немеждународных вооруженных конфликтов (Протокол II). Женева, 8 июня 1977 года. URL: icrc.org/rus/resources/documents/misc/6lkb31.htm

12. Богуславский М.М. Международная охрана культурных ценностей. Москва : Международные отношения, 1979. 192 с.

13. Каткова Т.Г., Каткова Т.В. Особливості розслідування злочинів, пов'язаних із посяганнями на культурну спадщину. Харків : Право, 2011. 240 с.

14. Каткова Т.Г. Захист культурних цінностей під час збройних конфліктів : URL: <http://uchni.com.ua/kultura/5124/index.html>.

Олена Матюшенко*
Людмила Мостепанюк**

ПРО ДЕЯКІ ВИДИ ПОКАРАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗМІН ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Колабораціонізм підриває національну безпеку України, становить безпосередню загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності, конституційному ладу та

* Завідувач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат наук з державного управління.

** Доцент кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

іншим національним інтересам України. Для припинення такої діяльності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 03.03.2022 р. № 2108-IX до Кримінального кодексу України (далі – КК) внесено зміни:

1. Розділ 1 «Злочини проти основ національної безпеки України» Особливої частини КК доповнено новою кримінально-правовою нормою, що передбачає кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність.

2. Зазнали змін положення статті 55 КК «Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю»: розширено терміни позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основного або додаткового покарання за вчинення кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, передбачених статтею 111-1 КК. У такому випадку позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю призначається на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

3. Розширено підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру, якими тепер є і вчинення уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 111-1 КК.

4. Удосконалено та розширено сферу застосування заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб, а саме: на сьогодні ліквідація юридичної особи застосовується судом у разі вчинення її уповноваженою особою будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111-1 КК.

Метою вказаних законодавчих змін до положень чинного КК мало бути встановлення справедливого покарання для осіб, які співпрацюють з державою-агресором, а також обмеження доступу таких осіб до посад, пов'язаних із виконанням функцій держави чи місцевого самоврядування. Як впливає зі змісту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 03.03.2022 р. № 2108-IX, його завданням є:

1) обмеження доступу до зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави чи місцевого самоврядування, строком до 15 років;

2) встановлення інших покарання для осіб, які співпрацювали з державою-агресором, її окупаційною адміністрацією та/або її збройними чи воєнізованими формуваннями;

3) можливість ліквідації юридичних осіб, уповноважені особи яких здійснювали таку співпрацю, шляхом встановлення кримінальної відповідальності за відповідні діяння.

Слід зазначити, що прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 03.03.2022 р. є дещо запізнлим, адже ще 24.02.2021 р. у Верховній Раді України був зареєстрований проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність)», реєстр. № 5144 від 24.02.2021 р.

Цей проект мав на меті встановлення кримінальної відповідальності за сприяння Російській Федерації у здійсненні агресивних дій, розгортанні збройного конфлікту проти України, включаючи підтримку збройних формувань та окупаційних адміністрацій держави-агресора та інші дії, які кваліфікуються як колабораціонізм.

Особливе занепокоєння викликає той факт, що особи, причетні до проявів колабораціонізму, можуть претендувати на посади в органах державної влади, впливати на формування державної політики та інформаційного простору України, що є неприпустимим в умовах продовження збройної агресії та ведення бойових дій.

Урегулювання даного питання неможливе без відновлення справедливості та обмеження ряду прав осіб, причетних до колабораціонізму шляхом встановлення відповідного покарання.

Отже, предметом нашого наукового інтересу є покарання за кримінальне правопорушення, передбачене ст. 111-1 КК – позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, яке передбачається як основний або додатковий вид покарання в межах санкцій вказаної норми. При чому, у ч. 1 та ч. 2 ст. 111-1 КК позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю є основним видом покарання, у ч.ч. 3 – 8 ст. 111-1 КК – додатковим. Але у всіх випадках розмір аналізованого покарання є незмінним: від 10 до 15 років.

Зважаючи на особливі умови воєнного стану, в якому вже кілька місяців живе Україна, на особливу роль осіб, які вчиняють колабораційну діяльність у різних її формах, передусім тих, що описані в ч. 3 ст. 111-1 КК (мова йде про пропаганду в закладах освіти), на можливий потужний вплив осіб, які виконують функції держави і провадять таку незаконну діяльність, на недостатньо стійко сформовану свідомість учнів та студентів, ми вбачаємо за необхідне встановити необмежені терміни призначення покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю у разі вчинення колабораційної діяльності у таких випадках: а) протягом дії воєнного чи надзвичайного часу, б) стосовно осіб, які є представниками органів державної влади, здійснюють організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські обов'язки, в) якщо прояви колабораційної діяльності спрямовані на школярів чи студентів.

Висновок. За наявності зазначених обставин пропонується позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основне та додаткове покарання призначати без обмежень у часі, тобто довічно.

Вікторія Мозоль*

ВОЄННИЙ ТА ВІЙСЬКОВИЙ ЗЛОЧИН: ПОНЯТТЯ, ВІДМІННІСТЬ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Протягом свого існування людство завжди використовувало війну як дієвий, але в той же час і безжалюгідний спосіб вирішення конфліктів, чи досягнення своїх політичних, економічних потреб. За свідченнями вчених у світі за його історію було спричинено більше ніж 15 тисяч війн, які забрали мільярди людських життів [1].

Війна та бойові дії радикально впливають на всі соціальні процеси, у тому числі криміногенні. Закономірністю розвитку злочинності у воєнний час є: зміна структури, підвищення суспільної небезпеки злочинності та посилення її латентності. Жорстокість війни, суб'єктивне зменшення цінності людського життя та здоров'я продукує насильницькі злочини. Матеріальні труднощі, пов'язані з бойовими умовами, послаблення охорони матеріальних цінностей, безпеки мирного населення – усе це сприяє вчиненню корисливих злочинів, мародерства. На сьогодні тема мародерства є актуальною, адже українці зіштовхнулися з проблемою збереження свого майна під час війни. Мародери розкрадають майно жителів міст, які покинули місце свого проживання, рятуючись від обстрілів та бомбардувань. Крадії «працюють» в оселях громадян прямо під час обстрілів. Перевтома та збільшення насиченості джерелами підвищеної небезпеки (зброєю, бойовою технікою) на тлі зменшення цінності людського життя та здоров'я сприяє підвищенню рівня необережної злочинності [2, с. 31].

Сьогодні для нашої країни настав надскладний час. У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 в країні введено воєнний стан. Незаконне вторгнення Російської Федерації в Україну – це беззаперечний злочин, проте слід розібратися за який саме воєнний чи військовий злочин буде нести відповідальність агресор, адже різниця між цими двома поняттями досить суттєва.

---

* Старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.